

Nr 1.

Utlåtande i anledning av verkställd granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning.

För den enligt § 42 mom. 2 riksdagsordningen lagutskott åliggande granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning hava båda kamrarna till lagutskott hänvisat justitieombudsmannens vid innevarande riksdag avgivna berättelse angående justitieombudsmansämbetets förvaltning under år 1947.

Första lagutskottet, som verkställt granskningen, har för ifrågavarande ändamål från justitieombudsmansexpeditionen mottagit dels de diaries, vilka år 1947 förts i nämnda expedition, dels protokoll över de av justitieombudsmannen under året verkställda inspektionerna, dels ock expeditionens registratur för samma år. Därjämte hava på särskild begäran handlingarna rörande vissa av justitieombudsmannen handlagda ärenden hållits utskottet till handa.

Över den numera fullbordade granskningen får utskottet härmed avgiva utlåtande.

I ämbetsberättelsen meddelas till en början, att justitieombudsmannen Folke Rudewall begagnat sig av semester under tiden den 30 juni—den 2 augusti samt att under nämnda tid justitieombudsmannens av riksdagen utsedde ställföreträdare hovrättsrådet, numera justitierådet Nils Beckman förestått ämbetet.

Ämbetsberättelsen upptager härefter redogörelse för sådana mot tjänstemän för fel eller försummelse i tjänsten anställda åtal, vilka under året blivit slutligen avgjorda eller i någon instans prövade.

Justitieombudsmannen redogör vidare i berättelsen för vissa ärenden, som ej föranlett åtal, och meddelar därvid, att han i likhet med vad tidigare skett under denna avdelning intagit redogörelse för allenast ett mindre antal under år 1947 behandlade ärenden.

I ämbetsberättelsen äro därefter intagna av justitieombudsmannen nedannämnda dagar under år 1947 till Konungen avlåtna framställningar och utlåtanden, nämligen

den 12 maj angående åtgärder för undanröjande av sådana missförhållanden vid fångvårdens sinnessjukavdelningar, som medföra dröjsmål med avgivande av utlåtanden rörande häktade personers sinnesbeskaffenhet;

den 19 maj angående åtgärder för undvikande av anhopning av undersökningsfall vid vissa av de till sinnessjukhusen förlagda rättspsykiatriska undersökningsavdelningarna;

den 2 juni angående utfärdande av bestämmelser om tid för upptagande efter nya rättegångsbalkens ikraftträdande av mål eller ärende, som ut-satts till fullföljd å rättegångsdag bestämd enligt tidigare gällande tings-ordning;

den 15 september angående en inom justitiedepartementet upprättad pro-memoria med utkast till militär rättegångslag;

den 31 oktober angående åstadkommande av enhetligt förfarande vid bötesindrivning, då influtet belopp icke förslår till fulla gäldandet av samt-liga den bötfällde genom flera domar ådömda böter;

den 10 december angående upprättad promemoria med förslag till ny förordning om straff för olovlig varuutförsel; samt

den 16 december angående förtydligande bestämmelser i 3 § lagen den 11 september 1936 om förenings- och förhandlingsrätt för beredande av ökat skydd mot kränkning av föreningsrätten.

Under år 1947 har justitieombudsmannen Rudewall inspekterat domstor-lar och andra myndigheter inom Stockholms, Kronobergs, Malmöhus, Hal-lands och Västernorrlands län ävensom ett flertal myndigheter i Stock-holm, varjämte tjänstförrättande justitieombudsmannen Beckman företag-it inspektionsresa i Skaraborgs län.

I avseende å vad under inspektionerna förekommit hänvisas i ämbets-berättelsen till de därunder förda protokollen.

Över de under år 1947 handlagda klagomålen och anställda åtal m. m. meddelas i berättelsen följande översikt:

»Antalet härstädes under år 1947 diarieförda ärenden har uppgått till 810.

Vid 1947 års början voro — fränsett ett antal balanserade ärenden av an-nan beskaffenhet — av förut inkomna klagomål eller eljest mot tjänstemän anhängiggjorda ärenden fortfarande under handläggning härstädes .. 49

Under år 1947 hava anhängiggjorts ärenden mot tjänstemän:
genom inkomna klagomål — däribland icke inberäknat ett antal
anonyma skrifter, vilka icke diarieförts — ett antal av 447
samt på grund av anmärkningar, gjorda vid granskning av fångför-teckningar eller vid ämbetsresa eller annorstädes, ett antal av 204

Summa balanserade och inkomna ärenden mot tjänstemän 700

Av berörda 700 ärenden hava under år 1947:

1) såsom återkallade avskrivits	3
2) till annan myndighet överlämnats	10
3) efter vederbörandes hörande fått förfalla	250
4) efter annorledes verkställd utredning avskrivits	87
5) utan åtgärd avskrivits	146
6) till åtal hänvisats	4
7) föranlett annan åtgärd än åtal	131
8) föranlett framställning till Kungl. Maj:t	14

och äro vid 1947 års slut:

9) i avbidan på infordrad förklaring, påminnellers avgivande eller annan utredning vilande	40
10) i avbidan på domstols eller myndighets beslut vilande	3
11) på prövning beroende	12
	Summa 700

Under år 1947 har, såsom av ovanstående redogörelse framgår, i 4 ärenden beslutits anställande av åtal, nämligen

på grund av förd klagan i	2
av annan anledning i	2
	Summa 4

För nedan angivna fel eller försummelse i tjänsten har förordnats om åtal mot:

- 1) polismästare för olaga kvarhållande (s. 14 o. f.);
- 2) kommunalborgmästare för införande i ortstidning av kungörelse om att vissa personer av honom anmälts till åtal för ordningsförseelse (s. 36 o. f.);
- 3) stadsfiskal för återkallande vid domstol av anhängiggjorda åtal m. m.; samt
- 4) stadsfiskal för felaktigt förfarande vid utfärdande av intyg enligt 20 § 1 mom. c) motorfordonsförordningen.»

Berättelsen upptager vidare meddelande därom, att sedan början av senaste lagtima riksdag någon förklaring av lag, i den ordning § 19 regeringsformen bestämmer, icke blivit meddelad av Kungl. Maj:t.

Vid berättelsen äro såsom bilagor fogade en tabell och fyra förteckningar. Tabellen avser av 1947 års riksdag avlätna skrivelser m. m. i nummerföljd enligt fjortonde samlingen av bihanget till riksdagens protokoll. Förteckningarna upptaga *dels* av 1947 års riksdag till Konungen avlätna skrivelser jämte uppgifter om de åtgärder, som under år 1947 vidtagits i anledning av samma skrivelser, *dels* sådana i nyssberörda förteckning upptagna ärenden, som vid utgången av år 1947 ännu voro i sin helhet eller till någon del på Kungl. Maj:ts prövning beroende, *dels* ärenden, som hos Kungl. Maj:t anhängiggjorts genom skrivelser från riksdagen före år 1947 men vid samma års början voro i sin helhet eller till någon del oavgjorda, jämte uppgift om den behandling dessa ärenden undergått under år 1947, *dels* ock ärenden, som hos Kungl. Maj:t anhängiggjorts genom skrivelser från justitieombudsmannen före den 1 januari 1947 och vari under år 1947 åtgärd vidtagits eller vilka vid samma års slut ännu voro på Kungl. Maj:ts prövning beroende, jämte kortfattad uppgift om ärendenas behandling.

Utskottet. Utskottet har låtit verkställa en undersökning rörande vilka myndigheter och verk de förut nämnda 700 ärenden mot tjänstemän, som

under 1947 handlagts av justitieombudsmannen, avse. Undersökningens resultat sammanfattas i följande tabell:

Ärenden mot tjänstemän vid:	Ärenden föranledda av		Summa
	inkomna klagomål	anmärkningar av JO	
domstolar	55	114	169
polis- och åklagarväsendet	75	59	134
exekutionsväsendet	21	1	22
fångvården	77	21	98
sinnessjukvården	106	2	108
medicinalväsendet i övrigt	6	2	8
alkoholistanstalter	4	1	5
förvaltningsdomstolar	5	1	6
taxeringsmyndigheter	15	1	16
länsstyrelser	13	4	17
centrala verk m. m.	24	5	29
kommunikationsverken	9	—	9
kyrkliga myndigheter	5	1	6
krisförvaltningen	17	4	21
Orediga klagomål eller förfrågningar	22	—	22
Klagomål mot enskild person, kommunal, militär eller annan befattningshavare, som ej står under JO:s tillsyn	30	—	30
	Summa 484	216	700.

Vad vid denna utredning framkommit har givit utskottet anledning att uttala sin anslutning till vad konstitutionsutskottet vid 1947 års riksdag anfört i utlåtande nr 22 i anledning av väckt motion angående åtgärder för stärkande av riksdagens kontrollmakt över regering, förvaltning och rättskipning rörande justitieombudsmannainstitutionen. Konstitutionsutskottet framhöll härutinnan bland annat, att det funne en utvidgning av justitieombudsmannens verksamhet i och för sig önskvärd bl. a. i syfte att öka kontrollen över förvaltningen. Konstitutionsutskottet avböjde dock tanken på en ytterligare uppdelning av ombudsmannainstitutionen och förordade i stället en utökning av de till ombudsmannens förfogande stående arbetskrafterna, om så skulle befinnas erforderligt. Härom borde ankomma på ombudsmannen själv att göra framställning.

Under återopande av detta konstitutionsutskottets uttalande har sedermera justitieombudsmannen på anförda skäl hemställt om viss förhöjning av förslagsanslaget till avlöningar åt icke-ordinarie personal vid ämbetet för nästkommande budgetår. Sedan förslag härom framlagts för riksdagen i proposition nr 1 under femtonde huvudtiteln (punkten 21), kommer denna fråga att i vederbörlig ordning avgöras av riksdagen. Utskottet har emellertid i detta sammanhang önskat bringa sin uppfattning rörande önskvärd-

heten av en utvidgning av justitieombudsmannens verksamhet till riksdagens kännedom.

I 14 § sinnessjuklagen stadgas, att den, som är för vård intagen å sinnessjukhus, skall vara oförhindrad att insända framställningar till medicinalstyrelsen, sinnessjuknämnden och överinspektören för sinnessjukvården. I övrigt må brev eller andra handlingar ej utan sjukvårdsläkarens tillstånd fortskaffas, dock att om sådant tillstånd vägras beträffande skrift ställd till annan offentlig myndighet än de nyssnämnda — exempelvis till justitieombudsmannen — skriften skall överlämnas till överinspektören, som har att besluta i ärendet.

I protokoll, som förts vid en av justitieombudsmannen verkställd inspektion hos överinspektören för sinnessjukvården i riket, har återgivits ett av den sistnämnde gjort uttalande rörande den praxis överinspektören tillämpar vid behandling av till honom överlämnade framställningar, som äro ställda till justitieombudsmannen. Uttalandet är av följande innehåll:

Fullständigt orediga skrifter vidarebefordras icke, ej heller »meningslösa» skrifter, som tydligen vore utslag av vederbörandes sinnessjukdom. Vidare underlåte överinspektören att vidarebefordra upprepning av klagomål, vilka kort förut prövats av justitieombudsmannen och därvid lämnats utan åtgärd. I allmänhet kände överinspektören väl till de uppenbart sinnessjuka, vilka ofta återkomme med klagomål, och kunde med hänsyn därtill bedöma, hur han skulle förfara med vidarebefordringen av deras skrifter. Överinspektören vore icke restriktiv vid sin gallring av klagoskrifterna vare sig till justitieombudsmannen eller till andra myndigheter. Verkade en klagoskrift någorlunda redig till innehållet, bleve den således icke kvarhållen endast därför att klagomålen vore uppenbart ogrundade. Det hade nog någon gång hänt, att överinspektören, innan han fattade beslut rörande vidarebefordrandet av en klagoskrift, inhämtade upplysningar rörande patienten och hans förhållanden.

Enligt protokollet vid inspektionen förklarade sig justitieombudsmannen icke hava annat att erinra mot den av överinspektören tillämpade praxis än att överinspektören, om han funne förhållandena vara sådana, att upplysningar behövde inhämtas, borde — i stället för att själv utreda förhållandena — vidarebefordra klagomålen till justitieombudsmannen. Om det sålunda rådde den minsta tvekan, huruvida en skrift borde vidarebefordras eller icke, skulle den tillställas justitieombudsmannen.

Utskottet, som med gillande tagit del av justitieombudsmannens gjorda uttalande, har funnit detsamma böra här återgivas.

Vid granskning av de vid inspektionerna förda protokollen har utskottet iakttagit, att justitieombudsmannen ej sällan gjort uttalanden av principiell innebörd med betydelse utöver det enskilda fallet. Vanligen avse uttalandena förhållanden, som gälla även andra myndigheter än den inspekterade, till vilken yttrandet riktats. Som exempel vill utskottet anföra ett uttalande av tjänstförrättande justitieombudsmannen Beckman vid en av honom förrättad inspektion av en länsstyrelse i anledning av vad förevarit i ett därstädes handlagt ärende:

»Rörande uppgifter, som inhämtats per telefon eller eljest muntligen, borde göras anteckningar på någon av handlingarna i ärendet eller på särskilt papper, som lades till handlingarna. Av handlingarna i ett ärende borde alltid framgå på vilka uppgifter ärendet avgjorts.»

Enligt utskottets mening vore värdefullt, om uttalanden av denna art kunde bringas till mera allmän kännedom. Detta torde lämpligast ske på så sätt, att desamma återgäves i justitieombudsmannens ämbetsberättelse. Utskottet kan i detta sammanhang erinra om att i de ämbetsberättelser, som avlämnades till 1907—1913 års riksdagar av dåvarande justitieombudsmannen Berndt Hasselrot, återfanns en särskild avdelning, som i de senare berättelserna bar rubriken »Anmärkningar angående lagskipningen m. m.». Denna avdelning innehöll — ofta i kortfattad form — av justitieombudsmannen gjorda uttalanden i skilda frågor. I ämbetsberättelsen torde kunna beredas utrymme för en dylik avdelning utan utvidgning av berättelsens totala omfattning genom att redogörelserna för vissa av de nu refererade ärendena något beskäras.

Vid den granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning, som utskottet grundlagsenligt förehått, har icke någon anledning till anmärkning förekommit, vilket utskottet härmed för riksdagen

anmäler.

Stockholm den 3 februari 1948.

På första lagutskottets vägnar:

AXEL LINDQVIST.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Branting, Lodenius, Krügel, Lindblom, Olofsson*, fru Sjöström-Bengtsson*, herrar Löthner och Herlitz;

från andra kammaren: herrar Lindqvist, Gezelius*, Berg, Lindberg, fru Gustafson, herrar Gustafsson i Lekåsa, Osterman* och Jonsson i Skutskär.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.